

Derleyen: Eser Çapadağ

Erzurumlu Mezararkalı Mevlüt Ağa'nın Ermeni Karakin Pastırmacıyan'a

II. Meşrutiyet ilan edildikten sonra, Osmanlı imparatorluğu, Almanya ve Avusturya-Macaristan'ın yanında Birinci Dünya Savaşına katılmış, öncesinde Rusya'nın Ermenilere istiklal vaatleri ile alevlenen fitne ateşi, Ermeni ırkçıları tarafından büyük bir fırsata dönüşmüştür.

Savaştan kısa zaman sonra 1914 Ağustos'unda, İttihat ve Terakki yetkilileri Erzurum'da Ermenilerle bir araya gelerek, onların olası bir savaş durumunda desteklerini almaya çalışmışlardır. Toplantıya İttihat ve Terakki'yi temsilen Bahattin Şakir ve Ömer Naci, Erzurum'dan görevlendirilen murahhas aza Mevlüt Ağa, Ermenilerden ise Erzurum mebusu Karakin Pastırmacıyan¹ ve Van mebusu Vartakes katılmıştır.

Harbe henüz dâhil olunmamış ve müzakerelerin de iyi gittiğini Ömer Naci Bey nakleder.

Fakat savaş öncesi Rusya'nın Ermenilere toprak ve devlet vaadi, mü-

zakerelerin de, Ermeni heyetin zihniyetinin de seyrini değiştirir. Şark vilayetlerinde resmi dilden tutun da, Ermeni vali, polis ve jandarmasının Ermenilerden olması gerektiğine kadar birçok talep dillendirilmeye başlar.

İşte bu müzakerelerin birinde, alaycı bir üslup ile Ermenilerin beklenti ve taleplerini dillendiren Pastırmacıyan'a Mezararkalı Mevlüt Ağa, ders niteliğinde bir hikâye ile müthiş bir cevap vermiştir...

Ben, dedi böyle çeşit çeşit mektepler görmüş, dünyanın altından vurup üstünden çıkmış adamlara öğüt verecek değilim. Sinirleri biraz yatıştırmak için hal-ü maslahata uygun gördüğüm bir masalı anlatacağım. İsteyen güler, isteyen düşünür, istemeyen de çıkar gider...

Bir gün bir ilkbahar günü develerden, atlardan, katır ve eşeklerden ibaret büyük bir kervan, çingıraklarını çalarak, zillerini öttürerek gelip çamurlu ve dik bir yokuşa dayanır. Dinliyorsun değil mi Karakin Efendi? Kervan uzun bir moladan sonra yokuşu çıkmaya başlar. Çamur dizde, yükler ise ağırdır. Ha bire ha,

düşe kalka, ter ve çamur içinde, biri deve biri de eşek iki hayvan hariç, diğerleri yüklerini tepenin başına çıkarabilirler. Yalnız bu iki hayvan, yürümem de yürümem der, çamurlara gömüldükçe gömülürler. Koca kervan bunları bekleyecek değil ya...

Tepeye çıkanlardan birkaç hayvan getirip bunların yüklerini alırlar. Deve ile eşeği çamurların kucağına bırakıp giderler. Deve ile eşek, geceyi çamurun içinde geçirir, dinlenirler. Ertesi sabah gözlerine yolun kenarındaki taze bahar otları ilişir. Boyunlarını uzatır, gövdelerini çeker, yavaş yavaş otlamaya başlarlar. Bir iki saat sonra ayağa kalkabilirler. Nihayet titreye titreye yanı başlarındaki çiçekli vadiye inmeye muvaffak olurlar. Beş gün, on gün yerler, içmeler keyifleri yerine gelir. Hoplamaya zıplamaya başlarlar. Eski hallerinden daha sıhhatli, daha kuvvetli bir hale gelirler. Başka bir gün gene attan, deveden, katırdan ve eşekten ibaret bir büyük kervan yokuşu çıkmaya başlar. Çingırak sesleri, at kişnemeleleri ve eşek anırmaları bizim deve ile eşeğin kulaklarına kadar gelir.

Eşek duramaz, deveye sokulur, "Deve kardeş der, benim keyfim ye-

1 Osmanlı Bankasını basıp, görevlileri şehit eden, Erzurum ve çevresinde onlarca Müslüman katliamına önderlik eden Ermeni Taşnak çete lideri.

İbretlik Cevabı

rine geldi, anıracağım" der. Deve o güzel gözleri ve yalvaran bakışlarıyla eşeğin yüzüne bakar, "Aman kardeş der, sakın öyle bir şey yapma. İçinden gelse bile kendini tut. Sesini çıkarma. Zorun ne? İşte Allah'ın bu kimsesiz cennetinde başıboş istediğimiz gibi yiyip içiyor, hoplayıp zıplıyoruz. Anırıp da ne kazanacaksın?"

-Dinliyor musun Karakin Efendi? Deve daha yalvarmasını bitirmemişti ki eşek üst perdeden anırmaya başladı.

Meğer kervanın da yorulan ve yükünü yokuşun başına çıkaramayan bir mekkâresi varmış. Kervancılar bu dertlerine derman arıyorlarmış. Vadiden gelen eşek sesini işittikleri zaman hemen koşup eşekle deveyi yakalamışlar, yarı yolda kalan yüklerini bunlara yüklemişler. Fakat devenin arkadaşı olan eşek, hem ham, hem tavlı olduğu için yokuşu çıkarırken yorulmuş. Mekkâreciler bunun yükünü alıp deveye yüklemişler. Fakat eşek ya yorgunluğundan ya da -sözüm ona eşekliğinden- gene yürümemiş. Mekkâreciler bu gösterişli eşeği orada bırakmaya kıyamamışlar. Eşeği de devenin üstüne yüklemişler. Dinliyorsun değil mi, Karakin Efendi?

-Zavallı deve bu ağır yükün altında yürüyüşüne olanca takat ve kuvvetini sarf ederek bir müddet devam etmiş.

Kervan bir uçurumun kenarından geçerken artık tahammülü kalmamış. Uzun boynunu uzatıp sırtında keyif çatan eşeğin yüzüne bakmış, "Eşek kardeş, demiş ben oynayacağım" demiş. Aman deve kardeş demiş. Ben senin sırtında zaten eğreti duruyorum. Sen oynarsan ben şu uçurumlara yuvarlanırsın parça parça olurum. Aman ha!" Demişse de, deve, "O kadar yalvarmalarına rağmen sen beni dinlemedin, anırdın. Neticede ben bu hale geldim. Sen de sırtımda keyif çatıyorsun. Artık âmânî-zamanı yok. Sen nasıl beni dinlemedin anırdınsa ben de seni dinlemeyecek oynayacağım" cevabını almış. Deve zıplamaya başlar ve eşek uçurumlardan aşağıya uçup parça parça olmuş.

Mevlüt Ağa sözüne devamla, Karakin Efendi, benim okuyup yazmam yok. Fakat bu adamların teklifinde kabul edilmeyecek bir şey olmadığı meydanda. Koca bir milletin ağzı tutulmaz da, ondan daha koca bir milletin kulaklarına kurşun mu akıtı-

lır? Daha ne istiyorsunuz? Meşrutiyetin ilânından bugüne kadar keser hep sizin tarafınıza yonttu. Şimdi bu adamların istedikleri, "İtilâf devletleri aleyhine harbe girmeye mecbur olursak bizden ayrılmayınız..." dan ibarettir. Bundan daha doğru yol olur mu? Sizden rica ediyoruz. Bu tufandan birbirimizi boğazına atılarak değil, birbirimize dostça sarılarak kurtulmanın çaresini arayalım. Ecnebi devletler, kendi menfaatlerine hizmet edecek uşak arıyorlar. Ne bizim ne de sizin elinizden dostça tutacak değiller. Bu adamların gösterdikleri doğru yoldan ayrılıp da deveyi uçurumun başında oynamaya mecbur ederseniz vallahi billahi paramparça olursunuz" dedi.

KAYNAKÇA

Ören, Nazım (Tarih Yok) Şark
Vilayetlerimiz Sahnesinde
Yakın Tarihin Dersleri, İstanbul:
İşıl Matbaası.

Palandöken Belediyesi (2018)
Beyazşehir Palandöken Dergisi,
Sayı: 25, Ocak-Şubat-Mart
2018.